



Ráció és Spekuláció

2013 június 09. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

A devizakereskedési adatok szerint a közgazdaság 98%-ban a vallásról (hitr?!) szól, és csak 2%-ban a tényekr?l.

Ez azt jelenti, hogy a véleményvezéreknek (közgazdászoknak, médiának) nagyobb szerepe van a globális GDP alakulásában, mint a fundamentumoknak kikiáltott tényez?knek, amelyekre visszahatnak mindennapi

értelmezése szerint néha [lstenként tekinthetett magára](#). 1992-ben támadást indított az angol font ellen. Sikert a spekulánsok többségével elhitetnie, hogy az angol font túlértékelt. A Bank Of England (BoE) meghátrált, mert a spekulánsok tömegével vívott harchoz szükséges devizamennyiséghez nem tudott idejében hozzájutni, ezért hagyták leértékel?dni a fontot és kiléptek az európai árfolyamrendszerb?l. Az ok-okozati sorrend bizonyíthatatlan. A lényeg, hogy Soros eladott egy storyt, amire a többség vev? volt. Ha a Bundesbank és a FED kooperált volna a BoE-vel, a pesszimista shortolók buktak volna, de az a neoliberális közgazdaság filozófiai gondolat, ami az EU-s társulási szerz?dés „no bail out clause” rendelkezésében öltött testet, eltiltja az államokat egymás kisegítését?l (ez a „[ki nem segítési klauzula](#)”). Az intelligens tervez?t, avagy a kormányzati beavatkozásokat elutasító neoliberális pénzügyi kultúra arra a hitre épül, hogy [Keynes \(1883-1946\) igazsága nem m?ködik](#), az általa javasolt diszkrecionális kormányzati stimulációknak nincs helye, a piacnak mindig igaza van, és ehhez az igazsághoz kell alkalmazkodnia a gazdálkodóknak és a lakosságnak még akkor is, ha a független szemlél? a piaci pánik vagy az ?rült piaci optimizmus jegyeit véli felfedezni az események mögött.

Kiknek a tudata határozza meg a létet?

Noha 98%-ban a spekulációs fejlemények árazzák be a nem spekuláló termel?k, gazdálkodók, és a lakosság pénzben kifejezhet? vagyonát, így vagyontudatát is, azonban a napi pénzügyi aktivitást feltételez? spekulációt csak a világ népességének töredéke, talán 0,1%-a végezheti.

A spekulánsoknak sem feltétlen irigylésre méltó a helyzete. A naponta végzett spekulációs tevékenység az egyik legnagyobb [játékfügg?ségi veszély](#), még sincs senkinek betegségtudata.

A kereskedési játék addiktív erejét mutatja egy érdekes kísérlet. A svájci Sankt Gallen-i Egyetem kutatói 28 bróker pszichológiai profilját vizsgálták meg egy döntési játék keretében, összehasonlítva ?ket egy ápolás alatt álló 24 pszichopatából és egy átlagos emberekb?l álló kontrollcsoporttal. A vizsgálat eredménye azt mutatta, hogy a brókerek annyira egocentrikussá váltak, hogy alapvet?en nem is a nyerség megszerzéséhez szükséges stratégiai gondolkodás, hanem az ellenfeleknek tekintett konkurenseik legy?zése uralkodott el rajtuk, és ebben az értelemben veszélyesebben viselkedtek, mint a pszichopaták. Az elszenvedett veszteség visszaszerzési vágya és a bosszú miatt a brókerek csoportjának összevont profitja végül a legalacsonyabb lett a három verseng? csoport közül.

Az emberek úgy viselkednek, mint az id?járás?

A betegség vád ellenérve az lenne, ha a pénzügyi piacok mozgása a fundamentumokat követné, tehát a spekulációhoz nem szerencse, hanem észhasználat kellene, azaz a „*fundamentálisnak*” *kikiáltott adatok* higgadt elemzése.

Azonban az árak és a „*fundamentumoknak*” *kikiáltott adatok* közötti kapcsolat egy interaktív, és nem kiszámítható rezgés, amely leginkább az olyan nagyszámú elemb?l álló, nyílt rendszerek hatványfüggvényeire jellemz?, mint amilyen nyílt fizikai rendszer például a Föld atmoszférája, tehát az id?járás.

Józan eszünk azt súgja, az emberek nem olyanok, mint az anyag elektromos töltéssel rendelke? részecskéi. Józan eszünk sugallata ellenére a pénzügyi és árut?zsdei jelenségek arra utalnak, hogy nagyszámú ember viselkedése valójában nem sokban különbözik az elektronokétól. A fizikusok már rájöttek, hogy a látszólag egymástól teljesen eltér?, de sok elem egymásra hatásából álló rendszerek állapotváltozásaiban egyetemleges vonások ismerhet?k fel, és ezek alapján a vonások alapján új típusú „univerzalitási osztályokat” lehet felállítani. Az univerzalitási osztályokat az határozza meg, hogy a rendszert alkotó komponensek között miképpen és milyen gyorsan terjed a releváns információ, és ebben a méret és az anyag geometriai szerkezete számít a leginkább. Ezzel foglalkozik a „**nem egyensúlyi**” **rendszerek fizikája**.

A nem egyensúlyi rendszerekben el?álló kritikus állapotoknak jellegzetes matematikai mintázatok felelnek meg, amelyeket össze lehet hasonlítani azzal a töménytelen adatmennyiséggel, amelyek a piaci ármozgásokkal kapcsolatban rendelkezésre állnak.

Az összevetések alapján arra következtethetünk, hogy a „fundamentumokról” érke? hírekre racionálisan válaszoló döntéshozókra épített piac képe nem igazán helytálló, hanem inkább csak egyfajta eufemisztikus megközelítése a jelenségnek.

Lux-Marchesi modell

Thomas Lux közgazdász és **Michele Marchesi** mérnök 1999-ben a tőzsdéket úgy modellezte egy számítógépes szimulációval, hogy abban három típusú üzletelő, a **fundamentális**, az **optimista** és a **pesszimista** vettek részt, miközben a fundamentumok lassú változásáról szóló híreket adagoltak ebbe a virtuális tőzsdébe. A csoport tagjai átvándorolhattak egymás csoportjaiba és vissza, tehát egyre nagyobb szerepe lett a hangulat konfigurációk alakulásának is az árakra. A szimulációkból az tűnt ki, hogy a tőzsdéket valószínűleg ennek a három, egymásba is átalakuló üzletelő típusnak az irracionális kölcsönhatásai mozgatják. A modell statisztikai ingadozásainak tanulmányozása alapján a [következőkre jutottak](#):

azok szinte tökéletesen megegyeztek a valóságos piaci ármozgásokkal, azok minden időléptékben hasonlítottak önmagukhoz és az árak eloszlására ráillett egy olyan hatványtörvényen alapuló szabályszerűség, amit 1963-ban a matematikus **Benoit Mandelbrot** (1924-2010) a chicagói árutőzsdén figyelt meg először a gyapotárak ingadozása kapcsán, de később felfedezte ugyanezt az arany, a gabona, a részvények és a kötvények piacán is. Mandelbrot megfigyeléséből fejlődött ki a **fraktálok elmélete**.

Lux és Marchesi számítógépes modelljét tekinthetjük Soros reflexivitási elméletének egyfajta laboratóriumi igazolásának is. Ennek az ad különös jelentőséget, hogy a közgazdasági elméletek „laboratóriumi tesztelhetősége” - pontosan a konspiratív emberi természet miatt-többszörre kizárt. A spekuláns automatikusan elkezd kalkulálni az adott szabályozási környezettel, és ez visszahat a tényleges gazdasági folyamatokra. Ez a kísérlet azonban eleve az emberek egymást manipuláló tulajdonságát, mint bemenő paramétereket kezelte, és eredményüket vizsgálta az árak alakulására, miközben a gazdasági „fundamentumok” változását direkt lassúra állították be a kutatók. (Forrás: Mark Buchanan (2000): Itt és mindenütt, 183.oldal, Akkord Kiadó, 2004.)

A modell kísérlet tanulsága az, hogy az áringadozásokat leíró hatványtörvény szerint a piaci termék árváltozásának sem az irányát, sem a nagyságrendjét nem lehet előre megjósolni csupán a „fundamentumok” alapján, így pl. egy 20 %-os esésnek vagy emelkedésnek még békeidőben sem kell különösebb kiváltó ok, egyszerre megtörténhet az egymásra állandóan befolyással bíró spekulánsok jelenléte miatt, szinte teljesen függetlenül a fundamentumok alakulásától.

Tanulság: igenis oda kell figyelni a piaci pletykákra! Sőt, a legjobb, ha magunk agyaljuk ki és terjesztjük a piaci híreket vagy álhíreket, ha emelni akarjuk a nyerési esélyeinket a tőzsdén!

A 2008-as pénzpiaci pánikot az a hír váltotta ki, hogy az amerikai kormányzat nem segítette ki a Lehman Brothers Bankot, hanem a moral hazard-ra (erkölcsi kockázatra) hivatkozva hagyták csúszni. Nehezítette a pánik kezelését, hogy a Lehman Brothersról az a hír terjedt szét a piacon, hogy hatalmas kezes. Azt hitték róla, közel 400 milliárdos mértékben vállalt garanciát arra, hogy kiváltja a hitelezők bennragadt pénzét a különféle jelzálog és egyéb fajta adósságok mögött. Valójában a Lehman ún. CDS-kötelezettségei nem érték el a 6 milliárd dollárt...**(Forrás: Suta Gábor: Szabályozási törekvések a CDS-piacon; Hitelintézeti szemle 2009/6 483.o.)**

A piacnak ezt a fajta irracionálisát átlátva sokan valójában volatilitás kereskedést folytatnak, mert ehhez jól fejleszthető informatikát és matematikát lehet rendelni (ezeket a kereskedési stratégiákat végrehajtó szoftvereket nevezik „kereskedési robotoknak”).

A Nobel díjas megközelítés:

A [volatilitás kihasználását bemutató képletet](#) Nobel díjjal jutalmazták 1997-ben, majd a történelem fintoraként a Nobel díjasok cége, az **LTCM** egy évre rá majdnem romba döntötte az egész világot, miután Soros György ázsiai árfolyam spekulációinak pesszimista hullámai áterjedtek Oroszországon keresztül az Észak Atlanti térségbe is. (Az LTCM -től a világot a FED mentette meg.) A kereskedőházak egyre nagyobb számban alkalmaznak fizikusokat és matematikusokat a volatilitás kihasználására. (Forrás: Medvegyev Péter-Száz János (2005): Közgazdasági Nobel-díjasok 1969-2004; 679-703. oldalak; KJK-Kerszöv Kiadó; 2005, Budapest) Ezt azonban már nem igazán lehet közgazdaságtani logikának nevezni, ez a valószínűség számító játékosok és a szoftverek által kialakított játéktér logikája, ahol a játékosok stratégiája és a szoftverek folyamatosan fejleszthetők az aktuális szokásokhoz, divatos menekülési útvonalakhoz igazodva.

Lux és Marchesi modell és a „piacnak mindig igaza van” világkép

A piaci értékítélethez mindig alkalmazkodó neoliberális gazdaságpolitika racionalitása enyhén szólva is megkérdőjelezhető:

a piaci szereplők „racionális várakozásai”, mint konspirációs jelenség, önmagában is devizagyengüléshez és inflációhoz vezethet,

- anélkül, hogy ezt tényleg a puha költségvetés által beindult bér-ár spirál idézte volna elő?
- Ugyanakkor az államcsőd-rém miatt az állampapíroktól a nyersanyagokba menekül? t?ke költség-vezérelt inflációt okozhat szigorú monetáris és fiskális politika követése esetén is.

Úgy t?nik, hogy mind a hatékony piacok elmélete (a „piacnak mindig igaza van”), mind a jegybankárok friedmani jelmondata, miszerint

„az infláció mindig és mindenütt monetáris jelenség”,

üres frázisok csupán, amelyek semmilyen érdemi érvet nem képviselnek a mindent a pénzpiacokra bízó, és a kormányzati stimulációkban ellenséget látó neoklasszikus (neoliberális) közgazdászok álláspontja mellett.

Inkább azt lehet mondani, hogy a tudat, a hiedelmek hatnak a fundamentumok alakulására, tehát a tudat határozza meg a létet.

Uralkodó asszociációk az inflációs [félelemvallás](#) jegyében:

Fontos tényező, hogy miről mire asszociálunk, hogyan reagálunk egy információra. Eredetileg növekvő államadósság/GDP adatról szükségszerűen az elszabaduló inflációra kellett gondolnunk a neoliberális felekezettől által az 1980-as évek végére többségi konszenzussá dagasztott nézet szerint. Megalkották az *inflációs rémet*. Az inflációs rém kezelése céljából adósságplafon törvényeket hoztak, és a jegybankokat tiltották a kormányzat finanszírozásától. Ezzel viszont megalkották az *államcsőd rémet*. Most a növekvő államadósság adatról a többség az államcsőd rémére asszociál, hiszen a neoliberális hitfelekezet által alkotott jogszabályok alapján a kormányzat nem költekezhet többet annál, mint amit adók formájában be tud hajtani a lakosságtól és a cégektől.

Kérdések az uralkodó asszociációk értelméről

Az már keveseket érdekel, hogy a növekvő államadósság/GDP arányszám [tényleg inflációt okoz-e](#), ha az exportálók elfogadják az importálók pénzét, és az olcsó, pl. kínai áru, kiszorítja a piacról a hazai drágát, és azzal, hogy egyáltalán: miért baj az infláció, ha a bérek is növekednek?

Miért számít az államadósság/GDP mutató, ha akad elég befektető, aki lejegyezi az adott kibocsájtandó állam adósságpapírjait akkor is, ha túllépte a törvényi limitet? Hiszen a lejárt állampapírok az idők végezetéig finanszírozhatók lennének a piacról az új állampapír vásárlók által, vagy nem a piacról a nem „független jegybankok” által, ha nem riasztanák el a befektetőket az *államcsőd rémmel* a neoliberális jogalkotók. Miért jobb, ha az amúgy békésen állampapírban fekvő t?ke egyre nagyobb spekulációs bizonytalansággal keresi a helyét az áru?zsdei termékekben való megtakarítási formákban?



A pénzpiacoknak ez a *Lux* és *Marchesi-féle* szimulációja által bármikor megismételhetően kimutatható tulajdonsága megcáfolja a „[hatékony piacokról](#)” szóló, és jelenleg uralkodó hipotézist, amely az árak alakulását

- a piacra érkező fundamentális fejleményekről szóló hírekre
- a racionális döntéshozók által adott azonnali és elfogulatlan reakciók alapján próbálja megmagyarázni.

„A hatékony piacok elméletének megfogalmazása **Eugene Fama** nevéhez köthető. Fama (1970) foglalta az addig igen különböző, bolyongást vizsgáló fejtegetéseket egységes, zárt elméletbe, definiálta a feltételrendszert és a hatékonyság formáit.”

„Fama cikkében a piaci hatékonyság feltételeként az alábbiakat kötötte ki. Egy ilyen piacon az eszköz jelenlegi ára tükröz minden elérhető információt: • az értékpapír-kereskedelemnek nincsenek tranzakciós költségei, • minden információ ingyenesen elérhető minden piaci szereplő számára, • az információkat és annak hatását a jövőbeni árfolyamokra minden piaci szereplő azonosan ítéli meg. **A harmadik feltétel szerint a piaci szereplők racionális döntéseik alapján kereskednek a piacon.**” (Forrás: Molnár Márk András: A hatékony piacok elméletének elméletei; Hitelezési szemle; 2005/4. szám)

Lux és *Marchesi* számítógépes szimulációja romba döntötte Fama elméletének legfontosabb feltételét: a fundamentumokra racionálisan reagáló döntéshozók feltételezését.

Kérdés: *Lux* és *Marchesi* féle modell bebizonyította, hogy a pesszimista –optimista – fundamentális konfiguráció alakulása univerzálisabb erejű magyarázat a piaci árfolyammozgásokra, mint a „fundamentálisnak” kikiáltott adatokra racionálisan reagáló szereplők feltételezése (a hatékony piacok elmélete). Ezt tudva érdemes-e pesszimista [keretben értelmezni](#) azt, ha 1-2 százalékkal eltér az államháztartási deficit/GDP mutató a tervezettől-miközben egy ország valutájának árfolyama minden különösebb indok nélkül is mozoghat 15-20%-ot?

Válasz: **Náray László**, a PSZÁF korábbi alelnöke [kimutatta](#), hogy 2-4%-os becslési hibák teljesen általánosak a brüsszeli bürokraták részéről. Ehhez képest mi, magyarok, azért kell, hogy a kormányzat pénzbehajtási rémötleteit elszenvedjük, mert Brüsszel szerint túl fogjuk lépni a 3%-os áh/GDP-t. Pár mondat a cikkből:

„Így tehát az EU becslései jelenleg - a becslési hiba mértéke miatt - alkalmatlanok arra, hogy biztosítsák a f? célt, hogy az uniós egyesített államháztartási pályája összhangban legyen a növekedési képességével, és ennek érdekében akkor lépjenek közbe, amikor ez még hatékonyan megtehető. Bármilyen logikus és érthető, hogy az EU szabályozás el?retékint? és megel?z? kíván lenni, nem tanácsos ezt tennie. **Ha az EU nem akar megalapozatlanul súlyos károkat okozni az el?zetes szankcionálással, mindaddig célszer?bb az események után kullognia, amíg az el?rejelz? képességében nem következik be érdemi javulás.**”

Talán a piaci szerepl?k többsége is jobban örülne, ha a tagállamok fel tudnának mutatni egy gazdasági víziót, tehát ahelyett, hogy saját cs?djükkel rémisztgetnék a megtakarítási formákat keres?ket, inkább

- a saját fizet?képességüknek,
- kooperáción alapuló árfolyam karbantartó erejüknek,
- vagyoneszköz felhalmozási képességük

fel-fel villantásával kéne terjeszteniük a nyugalmat és der?t. F?leg, amikor a piaci szerepl?kön is 5. éve uralkodik a pesszimizmus a Nagy Fogyasztó szerepl?k fizet?képessége és gazdasági jöv?jét illet?en, ezért az egész [világgazdaság átlagos növekedése visszaesett.](#)

<http://penztaoizmus.postr.hu>



DR. DRÁBIK JÁNOS
100 ÉVVEL TRIANON UTÁN
DVD
A trianoni gyalázaatról tabumentesen

„Egy film amelyet minden magyarnak látnia kell”

Ajánló